

تعاریف و مفاهیم حکمرانی

۱- تعاریف و مفاهیم حکمرانی

برای واژه انگلیسی Governance در زبان فارسی معادلهای فراوانی مطرح شده است. واژگانی همچون؛ ولایت، حکمرانی، حکمروایی، زمامداری، تدبیر امور، فرمانروایی، راهبری، شهرداری، امارات، و سایر واژه ها

مدرسه حکمرانی شهید بهشتی با توجه به گویا بودن واژه فارسی " **حکمرانی** " این واژه را از میان همه کلمات فوق‌الذکر معادل مناسبی برای کلمه انگلیسی Governance می‌داند و لذا در تمامی ادبیات منتشره از سوی مدرسه از این واژه استفاده کرده و استفاده آن را به دیگران توصیه می‌کند. لازم به ذکر است در برخی از معادلهای، برای این واژه، مفاهیم و معانی دیگری مستتر است که ممکن است در واژه انگلیسی آن وجود نداشته باشد به این دلیل واژه حکمرانی که از دو بخش " **حکم** " و " **راندن** " تشکیل شده، برابر نهاد مناسب تری می باشد.

در واقع " **حکم** " به معنای فرمان، قاعده، مقررات، نظام، تنظیم، قانون، و امثال آن است و " **راندن** " به معنای اجرا، اعمال قدرت، پیش بردن، راهبری، اداره، هدایت و امثال آن می‌باشد.

لازم به ذکر است که حکمرانی موضوعی است فرا رشته‌ای و میان رشته‌ای، از شاخه‌های مختلف علمی همچون حقوق، جامعه‌شناسی، مدیریت، اقتصاد، علوم سیاسی، الهیات، روانشناسی و ... بهره می‌برد.

بر اساس آنچه در فرهنگ لغات، متون علمی و منابع موثق به زبان فارسی و انگلیسی در مورد اصطلاح حکمرانی آمده است می توان آنرا به صورت زیر تعریف نمود:

حکمرانی: فرایند قاعده گذاری، اجرای قواعد، بررسی، نظارت و کاربست بازخوردها با اعمال قدرت مشروع و به منظور دستیابی به هدف مشترکی برای همه کنشگران و ذینفعان در چارچوب ارزشها و هنجارها در محیط یک سازمان یا یک کشور است.

بر اساس این تعریف، تنظیم قوانین و فرآیندهایی که بر سبک سیاست‌گذاری و نحوه نقش‌آفرینی کنشگران و ذینفعان در فرآیند سیاست‌گذاری و اعمال قدرت تاثیر می‌گذارد بخشی از وظایف حکمرانی است. بعلاوه موفقیت حکمرانی معمولاً با مشخصه‌هایی از جمله: دستیابی به ارزشها، رضایتمندی، عدالت گستری، مهار فساد، مشارکت، مسئولیت پذیری، اثربخشی، یکپارچگی، و امثال آن سنجیده می‌شود.

چگونگی دستیابی حکمرانان به چنین قدرتی برای اداره امور عمومی سازمان یا کشور به رویه قابل قبول و یا رویه قابل پیاده شدن حکمرانی در میان ذینفعان اصلی و یا کلیه ذینفعان بر می‌گردد.

۲- انواع مدل‌های حکمرانی

چگونگی میدان دادن به نظام ارزشی ذینفعان در یک رویه حکمرانی باعث می شود که مدل‌های مختلفی از شیوه‌های پیاده سازی حکمرانی در جهان معاصر مطرح باشد از جمله حکمرانی خوب، حکمرانی متعالی، و دیگر شیوه‌های حکمرانی.

الف. حکمرانی خوب

" حکمرانی خوب " مفهومی است که توسط سازمانهای بین المللی در اواخر دهه ۱۹۸۰ وارد ادبیات توسعه شده و بر اساس معیارهای خاص، حکمرانی را حاصل تعامل و ارتباط متقابل دولت و کنشگران جامعه مدنی (سازمانهای غیردولتی، بخش خصوصی، گروههای ذی نفوذ و رسانه ها) جهت نیل به توسعه در هر کشوری می‌داند.

معیارهای حکمرانی خوب از نظر این سازمانها عبارت است از: مشارکت، حاکمیت قانون، شفافیت، پاسخ گویی، وفاق عمومی، حقوق مساوی، اثر بخشی و کارایی و مسئولیت پذیری.

ب. حکمرانی سالم

در انتقاد از حکمرانی خوب، حکمرانی سالم به برداشت آزاد و متنوع از شیوه و معیارهای حکمرانی خوب در کشورهای مختلف تاکید دارد و معتقد است که حکمرانی باید مطابق با آداب، رسوم و فرهنگ محلی هر کشور تعریف و سازماندهی شود. البته همچنان معیار اصلی در حکمرانی سالم، همانند حکمرانی خوب، رفاه مردم می باشد.

ج. حکمرانی متعالی

به شیوه ای از حکمرانی گفته می شود که مبتنی بر یک نظام ارزشی الهی همچون اسلام برای نیل به سعادت دنیوی و اخروی مردم در یک حوزه جغرافیایی و یا حوزه های گسترده تر مطرح می باشد. بر اساس نظریه حکمرانی متعالی، حکومت از آن خداست و تنها اوست که می تواند بر انسان حکم براند به این دلیل حکمرانان تا زمانی دارای مشروعیت می باشند که از تزکیه نفس و مقبولیت برخوردار بوده و تنها مجری احکام الهی باشند.

در حکمرانی متعالی، تنظیم روابط، تبعیت و شیوه فعالسازی ظرفیتهای کنشگران و ذینفعان، بر اساس هدایت الهی و اراده مردمی، شکل می گیرد.

نظر به پیچیدگیهای تعاریف و مفاهیم حکمرانی، مجموعه دیدگاهها و نظریات حکمرانی در کتابچه دیگری توسط مدرسه حکمرانی شهید بهشتی در حال تدوین است.

بر اساس مقدمه فوق، مدرسه حکمرانی شهید بهشتی برای پژوهش و تعمیق مفاهیم **حکمرانی متعالی اسلامی** و آموزش حکمرانان بر پایه این نظریه شکل گرفته است. مهمترین شاخصه در حکمرانی متعالی، داشتن مولفه تعالی در تک تک حوزههای حکمرانی است.

◆ کلید واژه ها: حکمرانی، مدرسه حکمرانی، مفاهیم حکمرانی، حکمرانی خوب حکمرانی، خوب حکمرانی

حکمرانی خوب، حکمرانی متعالی، حکمرانی سالم، حکمرانی شهید، حکمرانی شهید بهشتی